

Vychovávateľ

MÁJ – JÚN 2017

evropská pedagogika

5-6
3 EURÁ
ROČNÍK LXV

EDUCATIO

me rodičom za ich
nizovaní tejto sláv-
delenia boli vyhod-
ie masky a odmene-
aj tí, čo nevyhrali,
tiež dostali. Spolu
sa rozhodli, že na
ento skvelý majáles
dostou zopakujeme.
o a teplým večerom
ý smiech, ktorý znel
ie zvončeky.

KOVÁ, vychovávateľka
ca v Bernolákove.

Vychovávateľ

VYDÁVA
EDUCATIOPRESS
Mgr. Andrea Hanzelová, Bratisla-
va, IČO 34399372, s príspevkom
Ministerstva školstva, vedy, vý-
skumu a športu SR

ADRESA REDAKCIE
Orchideová 3, 821 07 Bratislava,
Tel.: 0915 223532

ŠÉFREDAKTOR
PaedDr. Ján Farkaš

TLAČ
OPTIMA Košolná z predlôh do-
daných redakciou

ROZŠIRUJE
Objednávky na predplatné prijíma
redakcia časopisu Vychovávateľ,
každá pošta a poštový doručova-
teľ. Objednávky do zahraničia
vybavuje Slovenská pošta, a. s.,
Stredisko predplatného tlače,
Uzbecká 4, P. O. BOX 164,
820 14 Bratislava 15. E-mail:
zahranicna.tlac@slposta.sk.,
predplatne@slposta.sk. Vychádza
5 x do roka (okrem letných
prázdnin). Cena jednotlivého čísla
sú 3 eurá.

Redakčný okruh:
PhDr. Dagmar Kopčanová, PhDr.
Lujza Koldeová, PhDr., PhDr.
Ingrid Hupková, PhDr., Dr. Ján
Luky, PhDr. Jana Svetlíková, CSc.

Jazyková úprava: PhDr. Ludmila
Farkašová

Grafická úprava: Ján Hanzel

REGISTRÁCIA
ISSN 0139-6919, EV 176/08
Rukopis tohto čísla bol zadáný do
tlače 9. 5. 2017
Fotografia na titulnej strane:
Ján Hanzel

OBSAH 1

PEDAGOGIKA – PSYCHOLÓGIA – SOCIOLOGIA 2

K. Vanková: Pravicovo-extrémistické sku-
piny na Slovensku a ich príťažlivosť pre
mladých ľudí
D. Kopčanová: Rozvoj tvorivosti žiakov
prostredníctvom zmysluplnej činnosti
V. Hašková: Detský tábor – príležitosť pre
rozvíjanie tvorivosti

NÁŠ ROZHOVOR 23

Medaily visia vždy vysoko (*Veronika Va-
dovičová*)

FAREBNÁ PRÍLOHA 25

Ž. Jurašková: Vieme si vždy rady s hmot-
nosťou? Cvičenia pre učiteľov
R. Solárová: Bezpečná škôlka v Brezo-
lupoch

ŠKOLSTVO V ZAHRANIČÍ 33

V. Bělík – S. Hofereková: Problematika zá-
školáctví v českých školách

TEÓRIA A PRAX 39

M. Novocký: Karikatúra ako netradičná
sebareflexívna metóda v práci pedagóga
E. Ondříková: Najdôležitejšie faktory súvi-
siace s kriminalitou a delikvenciou mládeže
J. Grňa: Agresívne správanie žiakov vo
vzťahu k učiteľom

E-mailová adresa redakcie:
educatiopress@gmail.com
farkas.educatio@zoznam.sk

ktorý je prezentovaný na Slovensku – t. j. sociálny pedagóg ve školskom prostredí, jehož náplň práce i špecifika pôsobení jsou podrobně rozpracovány v publikacích Hroncové, Emmerové, Kropáčové (2013), Niklové (2014) nebo Dulovicse (2014). Bohužel, profese sociálního pedagoga dosud není i přes opakované pokusy v české legislativě ukotvena.

Použité zdroje:

DULOVICS, M. *Špecifika posobenia sociálnych pedagógov v školskom prostredí*. Vyd. 1. Banská Bystrica: Belianum, 2014. ISBN 978-80-557-0718.

EMMEROVÁ, I. Spolupráca školy s rodinou pri prevencii problémového správania u žiakov základných a stredných škôl s osobitným zreteľom na pôsobenie sociálneho pedagoga. In: *Socialia 2012: rodina a sociálne patologické jevy: zborník príspevků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 4. a 5. září 2012*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012, s. 36–49. ISBN 978-80-7435-232-4.

HOFERKOVÁ, S., PELCÁK, S. *Budoucí časová perspektiva pubescence*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 153 s. ISBN 978-80-7435-630-8.

HRONCOVÁ, J., EMMEROVÁ, I., KROPÁČOVÁ, K. a kol. *Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*. Banská Bystrica: PF UMB, 2013. 346 s. ISBN 978-80-557-0596-5.

KYRIACOU, Ch. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 151 s. ISBN 80-7178-945-3.

LAZAROVÁ, B. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 2., upr. vyd. Brno: Paido, 2008. 69 s. ISBN 978-80-7315-169-0.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence: možné příčiny,*

struktura, programy prevence kriminality mládeže. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

MŠMT. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže: č.j. 21291/2010-28. *msmt.cz* [online]. © 2013 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z:

MŠMT. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví: č.j. 10 194/2002 – 14). *msmt.cz* [online]. © 2002 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z:

MŠMT. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018. *msmt.cz* [online]. 2013 [citováno 2017-01-17]. Dostupné z:

NIKLOVÁ, M. Možnosti dalšího vzdělávání sociálních pedagogů působících v sociálno-výchovnej praxi. In: *Zborník vedeckovýzkumných prác Katedry pedagogiky*. Banská Bystrica: Belianum, 2014. ISBN 978-80-557-0792-1.

PELCÁK, S., HOFERKOVÁ, S., BĚLÍK, V. Smysl pro soudržnost a adhe-rence ke zdravému životnímu stylu u adolescentů. *Lifelong Learning = Celoživotní vzdělávání*, 2015, 5(2): 73–80. ISSN 1804-526X.

Kontakt na autorov:

PhDr. Václav Bělík, Ph.D.,

Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D.

Univerzita Hradec Králové,

Pedagogická fakulta,

Katedra sociální patologie a sociologie Rokitského 62,

500 03 Hradec Králové, Česká republika

E-mail:

vaclav.belik@uhk.cz,

stanislava.hoferkova@uhk.cz

Karikatúra ako netradičná sebareflexívna metóda v práci učiteľa

PaedDr. MICHAL NOVOCKÝ, Banská Bystrica

Príspevok sa zameriava na používanie karikatúry v práci učiteľa ako prostriedku k sebareflexii. Poukazuje na to, že okrem tradičných sebareflexívnych metód môžu učitelia v praxi používať aj metódu, ktorá úsmevnou formou demonštruje, čo v práci učiteľa absentuje a čo by si vyžadovalo zmenu, aby bol edukačný proces dynamickejší a vyhovujúcejší viacerým žiakom. Často je to práve humor, ktorý nás dokáže posunúť ďalej a dodať nám dostatok energie do práce.

Proces sebareflexie je pre človeka imanentný. Tvorí základné východisko pre sebarozvoj a sebazdokonaľovanie osobnosti. Jeho cyklický, špirálovitý charakter by sa mal stať pre prácu učiteľa nielen navodenou externou povinnosťou, ale predovšetkým a hlavne psychologickou potrebou.

Pre sebareflexívneho učiteľa je charakteristické, že vo vlastnom záujme siaha po viacerých sebareflexívnych zdrojoch a metódach, ktoré mu môžu napomôcť zefektívniť jeho pedagogickú a didaktickú činnosť. Okrem známych exploratívnych a observačných metód môžu učitelia použiť nekonvenčný spôsob zachytenia svojich deficitov, ako aj kladných devíz vo vedení edukačného procesu a prístupu k žiakom. Je ňou karikatúra učiteľa (jeho edukačnej činnosti).

Karikatúra má svoj pôvod vo výtvarnom umení. Jej jadrom je niečo preťažiť alebo prehnať, čo vyplýva z latinského pomenovania *caricare*. Je to dielo, ktoré zvyrazňuje niektoré vlastnosti spo-

čenských javov, objektov a osobností, a to z dôvodov etických alebo čisto humorných. Do konfrontácie sa v nej dostáva ideál a skutočnosť (Baleka, 2010).

V komparácii s ostatnými metódami (dotazníky pre žiakov, rozhovory s kolegami, hospitáciami nadriadeného atď.) predstavuje tvorivú a zábavnú formu, ktorou môžu žiaci učiteľovi dať spätnú väzbu o tom, v čom podľa nich zlyháva a v čom by sa mal zmeniť. Samozrejme, že na rozdiel od spoločensko-kritickej karikatúry, môžu byť obsahom školskej karikatúry aj pozitívne zážitky a skúsenosti (čo sa páči jednému žiakovi, nemusí sa páčiť druhému). Jej tvorba a použitie si však vyžaduje rešpektovať nasledujúce požiadavky:

- vysvetlenie žiakom, čo je karikatúra, aká je jej náplň, ukážka názorných príkladov,

- zobrazenie učiteľových nedostatkov sa má týkať jeho edukačnej činnosti, čo znamená, že karikatúra ne-

má zobrazovať výsmech z jeho osoby (vzhľad alebo oblečenie).

● hyperbolizácia vlastností má byť pre učiteľa čitateľná, aby na jej základe vedel identifikovať, v čom konkrétne sa jeho nedostatky a prednosti nachádzajú; najvhodnejšie by bolo, ak by sa karikatúra týkala konkrétneho edukačného javu (napr. štýl výučby učiteľa), pretože je dôležité, aby žiaci vedeli, ako znaky tohto javu vyjadriť kresbou tak, aby im učiteľ dokázal porozumieť, napr. pri štýle výučby učiteľ spolu so žiakmi vymedzí, čomu budú jednotlivé znaky zodpovedať (autokratický štýl – zamračené čelo učiteľa, zdvihnutý prst, veľká kniha plná informácií, učiteľský klasifikačný zápisník v ruke a pod.); veľkosť a tvar predmetov môžu vypovedať o tom, čo z toho prevláda a do akej miery (napr. ak je kniha veľmi veľká, učiteľ kladie dôraz na fixovanie veľkého množstva poznatkov, je zameraný na pamäťové učenie sa žiakov, kniha so zaoblenými rohmi by znamenala, že učiteľ od žiakov vyžaduje, aby sa v učive zameriavali na súvislosti, hľadali nové riešenia problémov, opakom by bola kniha so špicatými rohmi (konečnosť, nemožnosť tvoriť nové), zatvorený klasifikačný zápisník v ruke by zase znamenal, že učiteľ zriedkakedy ústne skúša atď.); takto učiteľ so žiakmi vymedzí znaky aj ostatných štýlov výučby, pričom nie je vylúčené, aby ich prevládalo v práci učiteľa viac,

● žiaci môžu tiež použiť nejaký výrok či slovné spojenie, ktoré vystihuje situáciu v triede alebo exponuje negatívny, poprípade pozitívny povahový rys učiteľa,

● nemusí byť len kreslená, ale možno pri jej tvorbe používať rozličné PC programy, a to simultánne s využitím hudby a filmu (ukážky, zostrihy),

● aby učiteľ o slabších a silnejších stránkach svojej práce získal viac informácií, tak je lepšie, keď žiakov rozdelí na páry alebo skupiny, čím môže reflektovať viac pohľadov na edukačnú realitu a viac variantov originálneho spracovania karikatúry,

● či už učiteľ zadá žiakom, aby karikatúru vypracovali anonymne, alebo sa podpísali, je žiaduce, aby k nej zaujal stanovisko, aby prezentoval interpretáciu karikatúry pred triedou, čo môže smerovať k rozhovorom a diskusii, pretože karikatúra môže byť príležitosťou na kladenie si sebareflexívnych otázok; tiež sa môže stať, že žiaci prídu s novým znakom (symbolom), na ktorom sa prvotne s učiteľom nedohodli, a učiteľ mu môže ľahšie porozumieť,

● pred jej použitím by učiteľ mal poznať triedu a jej klímu, aby tejto aktivite žiaci nerozumeli ako „šanci“ niečo učiteľovi vrátiť, kompenzovať si dôsledky z nejakého smutného zážitku,

● ak učiteľ nemá záujem karikatúru používať, lebo by to v ňom vyvolalo hnev a spôsobilo, že by sa začal k žiakom správať nepríjemne, nech ju radšej nepoužíva.

Učiteľ využívajúci túto metódu sa vyznačuje aktívnym záujmom o žiakov, povedané explicitne, má záujem poznávať ich aktivačno-motivačné a vzťahovo-postojové vlastnosti osobnosti.

Takého učiteľa môžeme označiť ako paidotropa, ktorý sa na rozdiel od logotropa neorientuje len na učivo a jeho osvojenie si žiakmi, ale rovnako na získavanie informácií o ich schopnostiach, záujmoch, názoroch a usiluje sa, aby medzi ním a žiakmi existovala vzájomná dôvera (Kariková, 2010). S touto typológiou sa stotožňujeme a zároveň konštatujeme, že učiteľ paidotrop rozvíja a má záujem rozvíjať svoju diagnostickú kompetenciu.

Karikatúra predstavuje **typ neforálnej a neoficiálnej autodiagnózy** (učiteľ ju robí hlavne pre seba). Kouteková (2007) uvádza, že takáto diagnóza by mala byť súčasťou profesijného portfólia učiteľa, ktoré je rovnako dôležitou sebareflexívnou metódou. Pre učiteľa má význam najmä v tom, že sa k dôležitým záznamom môže vrátiť, pripomenúť si ich a z hľadiska dôležitosti na ne reagovať zmenou alebo úpravou edukačných elementov.

Z aspektu sociálnej psychológie je pri komunikácii dôležité nielen sprostredkovanie informácií, ale spolu s tým aj ich recipovanie (Oravcová, 2012). Treba podotknúť, že **karikatúra je zvláštnym spôsobom diskurzu medzi učiteľom a žiakmi**. U oboch účastníkov pedagogickej komunikácie by mal byť prítomný istý predpoklad, ktorý by sme mohli nazvať otvorenosťou.

Osoba je predisponovaná rozumieť druhej osobe, vnímať jej pocity a potreby. Keď je ochotná vystúpiť zo svojho väzenia a odkryť druhej osobe svoju najhlbšiu časť seba, je vysoko pravdepodobné, že sa ihneď dostaví výsledok. Je povzbudená k tomu, aby odhalila

svoje vnútro. Vypočutím si môjho tajomstva naberie odvahu komunikovať seba (Goldbrunner In Powell, 2007). Tento spôsob komunikácie sa označuje ako odvážna komunikácia.

Uvádzame jej hlavné výhody:

1. Keď komunikujem veci slobodne, jasne a čestne, tak ako len viem, zistujem pozoruhodný progres vlastnej identity. Autentickejšie poznávam sám seba a je zrejmé, že len do tej miery chápem seba samého, pokiaľ som ochotný komunikovať seba prostredníctvom druhého.

2. Porozumiem sebe samému, nakoľko som seba komunikoval. Keď neustále hovorím o tom, ako ma zraňujú mnohé maličkosti, postupne sa stáva pre mňa zrejším, že som hypersenzitívny a smerujem k sebaľútosti. V momente tohto odhalenia ma to zasiahne a ja som schopný zmeniť sa.

3. V druhých vyvoláva zodpovedajúcu otvorenosť a úprimnosť, čo je nevyhnutné pre medziosobný vzájomný vzťah. Ak chceme, aby sa nám druhí otvorili, musíme s otvorenosťou voči nim začať my (Powell, 2007).

Kto dokáže prijať chybu ako niečo prirodzené, človeku vlastné a vníma ju ako šancu na zlepšenie, dokáže rýchlejšie napredovať. To je známy poznatok neurologického výskumu (Lorenz, 2009). Hoci sa zdá byť dávno známy, ešte pre vznikom neurovedy, je potrebné si ho uvedomovať. Máme ho dokonca už vedecky podložený.

Každý z nás, učiteľov nevynímajúc, je ohrozený vznikom neurózy. Je to funkčná psychická porucha, medzi ktorú patria pocity úzkosti a strachu. Na rozdiel od psychóz nezasahuje

schopnosť osobnosti uvažovať racionálne a dostať svoj psychický stav pod kontrolu. Veľmi častou príčinou jej vzniku je prolongovaný stres, ale takisto konfliktné prostredie a vysoké nároky kladené na človeka. Ľudská bytosť má však „od prírody“ exkvizit-

ný dar „smiechu“. Je to vynikajúca „zbraň“ voči ťažkým, aj nezvládnuteľným pracovným a životným situáciám. „Neurotik, ktorý sa naučí zasmiať nad sebou, je možno na ceste k zvládnutiu seba samého a možno aj k vyliečeniu“ (Allport, 1956, s. 92).

Obr. 1 (S. Sameková, D. Kurpašová, M. Kajánková, D. Pavlatovská)

Obr. 2 (A. Kováčová, N. Paločková, J. Pavlovičová, M. Ralbovski, K. Záborská)

Interpretácia obr. 1: Študenti poukazujú na problém presunu dominantnej zóny. Na vyučovacích hodinách preferujem totiž prevažne sedenie za katedrou alebo na stoličke pred nimi. Hoci sa snažím byť pri nich čo najbližšie, je to zrejme nepostačujúce. Stolička je podopretá ceruzkami a perami, z čoho vyplývajú dve veci. Na jednej strane bolo mojim typickým prejavom, že som si takmer pravidelne zabúdal písacie potreby na

seminári (musel som si požičiavať), ale na druhej strane ceruzky a perá, predstavujúce nohy stoličky, vyjadrujú podoprenie (akúsi istotu). Je pravdou, že pri vysvetľovaní učiva alebo objasňovaní terminológie som sa zvykol často hrať s písacími potrebami, čo mohlo evokovať nepokoj, nervozitu z vystupovania pred viacerými ľuďmi, ktorí ma vnímajú. V ruke držím knihu, známu publikáciu od Petra Gavoru (Akí sú moji žiaci?).

Neznamená to, že som ju vo výučbe primárne používal, ale skôr to, ako to z jej samotného názvu vyplýva, usiloval som sa poznávať študentov, ich názory, postoje, hodnoty a motívy. Jednou z mojich priorít bolo, aby som ich viedol k diskusii, keďže aj predmetom tohto seminára bola reflexia ich skúseností a zážitkov z praxe (výučby), ktorú nielen konfrontovali s teóriou, ale rovnako sa pokúšali vyriešiť rozličné edukačné problémy a dilemy. Súčasťou karikatúry je knižnica ako pozadie (na obrázku sa nenačádza preto, lebo karikatúra bola vytvorená v inom programe ako word a nedala sa skopírovať). Vyjadrovala, že som prejavoval skutočný učiteľský a vedecký záujem o pedagogické diagnostikovanie, snažiac sa o úzku prepojenosť s ostatnými základnými a aplikovanými pedagogickými disciplínami, nevylučujúc ani poznatky zo psychológie.

Interpretácia obr. 2: Podobne ako na prvej karikatúre, tak aj tu možno konštatovať absenciu presunu dominantnej zóny. Malé rožky na hlave a krídla anjela hovoria o tom, že na jednej strane som pôsobil ako učiteľ, v práci ktorého prevláda demokratický štýl manažovania vyučovania, ale zas na druhej strane som mal zvýšené nároky na prácu študentov na seminári (vyžadoval som, aby na každej hodine mali splnené úlohy, ktoré som im zadal). Za zmienku určite stojí mobilný telefón, ktorý držím v ruke. Vyjadruje, že som nielen chodil včas na vyučovanie, ale takmer pravidelne som si kontroloval minúty, aby som mal predstavu o tom, k čomu sa ešte stih-

neme na seminári dopracovať. Z druhého hľadiska to ale možno považovať za rušivý element, keďže na študentov to mohlo pôsobiť, že ich poháňam a nedávam im dostatok času na pokojný prejav. To sa týka aj zvýrazneného prsteňa (platí to, čo som spomenul pri písacích potrebách pri obr. 1). V konečnom dôsledku je ale pre mňa pozitívom úsmev na tvári, na základe čoho sa domnievam, že humor je súčasťou mojej práce a neraz vystriedal vážnu atmosféru vyučovacej hodiny. Tiež ma potešilo, že v rukách držím zvýraznenú informáciu (pedagogika – psychológia, 5 študentiek, 2015), čo má evokovať nevšednosť a neopakovanosť edukačných situácií na hodinách pedagogickej diagnostiky. Môžu vzniknúť aj otázky, prečo študenti kreslili veľkú hlavu na karikatúrach. Nemá to nič vyjadrovať. Na tom som sa so študentmi dohodol. Vo väčšine karikatúr nájdeme hlavu väčšiu ako telo (ide o základný atribút karikatúry).

Pri interpretovaní týchto karikatúr som nevychádzal z dohodnutého jazyka medzi mnou a študentmi (ani oni ju netvorili podľa predpísaných znakov – okrem veľkosti hlavy). Ponechal som to na nich, pričom som sa pokúšal spoznať význam ich kresby (z hľadiska počtu žiakov som mal na to čas, ale pri bežnom počte žiakov v triedach by bolo náročné vyjadriť sa ku každej karikatúre). **Pre pedagógov je však dôležité, aby sa na tomto jazyku dohodli, pretože potom by karikatúra mala charakter projektívnej metódy, ktorá býva založená na mnohoznačných pod-**

netoch. Interpretácia karikatúr môže potom strádať na objektivite nielen kvôli nejednotnému jazyku, ale aj preto, že interpretácia kresieb (symbolov) je prevažne záležitosťou psychológov, nie pedagógov. Je to odporúčanie pre učiteľov, ktoré by mali brať na vedomie, a to najmä z toho dôvodu, aby nedochádzalo k výraznému skresleniu pohľadu na ich prácu (učiteľ môže istým znakom porozumieť inak ako žiaci). Použitie tejto metódy by bolo potom rizikové.

Učiteľ ako reflektívny praktik teda uvažuje vždy dvakrát, za seba, ako aj za žiakov. Pýta sa: Čo som chcel ja? Čo chceli žiaci?; Čo som si myslel ja? Čo si mysleli žiaci?; Ako som sa správal ja? Ako sa správali žiaci?; Na základe čoho som sa rozhodoval ja? Na základe čoho sa rozhodovali žiaci?

Máme na mysli metakogníciu. Je to spôsobilosť človeka monitorovať a korigovať použité metodické postupy (stratégie) a svoje psychické procesy. Jej cieľom je zdokonaľiť vlastný proces poznávania, uvedomiť si zmysel svojich myšlienkových operácií a algoritmov. **Procesu riešenia nejakého problému máme rozumieť ako tvorivému procesu, kde môžeme využívať rôzne poznatky, získavať a prehodnocovať rozličné informácie (Škoda – Doulík, 2011). Platí to tak pre žiakov, ako aj pre učiteľa (je to jedna z kľúčových kompetencií).**

Pri použití karikatúry to však na dôvažok môže robiť s úsmevom, a okrem toho zistiť, či má zmysel pre humor, či sa dokáže optimisticky naladiť do ďalšej edukačnej činnosti.

Literatúra:

ALLPORT, W. G. 1956. *The Individual and His Religion*. New York: The Macmillan Company. 147 s.

BALEKA, J. 2010. *Výtvarný umění : výkladový slovník*. Praha : Academia, 429 s. ISBN 978-80-200-1909-7.

KARIKOVÁ, S. 2010. Učiteľ a jeho osobnosť. In: *Psychológia v edukácii*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, ISBN 978-80-557-0123-3, s. 104–138.

KOUTEKOVÁ, M. 2007. *Základy pedagogickej diagnostiky*. 2 vyd. Banská Bystrica : PF UMB, 119 s. ISBN 978-80-8083-445-6.

LORENZ, M. S. 2009. *Procesy učení ve světle neurologického výzkumu*. [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné na internete: < https://www.google.sk/?gws_rd=ssl#q=Procesy+u%C4%8Den%C3%AD+ve+sv%C4%9Btle+neurologick%C3%A9ho+v%C3%BDzkumu >.

ORAVCOVÁ, J. 2012. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica : PF UMB, 257 s. ISBN 978-80-557-0402-9.

POWELL, J. 2007. *Prečo mám strach povedať ti, kto som?*. Trnava : Dobrá kniha, 99 s. ISBN 978-80-7141-575-6.

ŠKODA, J. – DOULÍK, P. 2011. *Psychodidaktika : Metody efektivního a smysluplného učení a vyučování*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 208 s. ISBN 978-80-247-3341-8.

Autor pôsobí na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici.

Najčastejšie faktory súvisiace s kriminalitou a delikvenciou u mládeže

PhDr. EVA ONDRÍKOVÁ, PhD., Prešov

Často majú rodičia v jednom prípade problém všimnúť si, že ich dieťa, mladý človek sa začína stavať na vlastné nohy, že začína preberať v istej chvíli svojho života zodpovednosť za seba na svoje plecia. Akosi dospelým niekedy uniká, že mladí ľudia majú okrem bežných denných problémov študijných, rodinných, osobnostných, či pracovných aj problémy iného charakteru, ktoré môžu zásadným spôsobom zasiahnuť do ich psychického, ale i zdravotného vývoja. K takým patrí napríklad užívanie alkoholu, drog, cigariet.

Každá spoločnosť sa snaží vyrovnávať s protispoločenskou činnosťou svojich členov. V jednej dominuje štátny systém starostlivosti, v iných je kladený dôraz na neštátne subjekty starostlivosti, v najvyspelejších krajinách sa štátne i neštátne subjekty opierajú o sieť dobrovoľných pracovníkov a o širokú verejnosť. Systém starostlivosti o mládež s protispoločenskými prejavmi je u nás zatiaľ ešte jednoznačne stavaný na báze štátnych subjektov, kde žiaľ prevažuje administratívno represívny prístup (Veteška, 2010).

Kriminalita mládeže je vážnym problémom každej modernej spoločnosti. Od správne orientovaného a plnohodnotného začlenenia sa mladého jednotlivca do systému sociálno-spoločenských, ekonomických, kultúrnych a ďalších väzieb, závisí rozvoj a napredovanie spoločnosti, v ktorej žijeme.

Správy o každodennom páchaní trestnej činnosti nás znova a znova presviedčajú o nutnosti hlbšie sa zamyslieť nad tým, akým spôsobom predchádzať tejto negatívnej činnosti (Porubčanová, Vojteková, 2014). Základná reakcia

spoločnosti na správu o spáchaní trestného činu je v podstate rovnaká, chvíľkovú „hrôzu“ vystrieda ľahostajnosť a nezáujem. Pritom každý trestný čin má svojho páchatela a každý páchatel prešiel systémom výchovného pôsobenia v spoločnosti (v rodine, škole, v školskom internáte...). **Fenoménu rastu kriminality ako sprievodného znaku súčasnej spoločnosti sa osobitne týka mládeže. Aj u nás sa dá pokladať mládež za sociálnu kategóriu zvlášť ohrozenú kriminalitou.**

Nárast kriminality mládeže, ako osobitne nebezpečného sociálneho javu, má svoje korene v životnom štýle spoločnosti. Treba si však aj priznať, že dospievajúci človek veľakrát sklzáne na šikmú plochu aj vinou nedostatočnej rodinnej výchovy, čo sa, žiaľ, pri dnešnom životnom tempe stáva čoraz častejšie.

Závažným problémom pri trestnej činnosti mládeže je skutočnosť, že následky týchto trestných činov sú čoraz závažnejšie. V konaní mladistvých delikventov sa vo zvýšenej miere prejavuje agresivita a brutalita.